

observant

ONAFHANKELIJK WEEKBLAD UNIVERSITEIT MAASTRICHT / JAARGANG 46 / 26 FEBRUARI 2026 / Nr 19

Decaan Rechten

Jan Smits Rector

Pamela Habibović Collegevoorzitter

Rianne Letschert Minister van Onderwijs

Schuiiven

Nu Rianne Letschert is beëdigd als minister van Onderwijs, neemt rector Pamela Habibović het stokje van haar over als collegevoorzitter, in ieder geval tot september. Vertrekkend rechtendecaan Jan Smits neemt tot die tijd de rol van rector op zich.

Lees het interview met Letschert

“Leiderschap wordt hartstikke onderschat, alsof iedereen het kan”

pagina 5-6-7

Lees het interview met Smits

“Werkdruk is een veelkoppig monster, maar mensen maken het ook zichzelf vaak te moeilijk” **pagina 8-9**

1995: Computers in het onderwijs

Waren studenten altijd de eersten met nieuwe technologie? “Het ingangsniveau is doorgaans nul plus veelal een flinke portie weerzin”

pagina 2

De kloof dicht

Het wordt makkelijker voor hbo-rechtenstudenten om de stap naar de universiteit te zetten **pagina 3**

redactioneel

Zwarte
lijst

“Mag ik even klagen? Ik heb weer iemand voor de zwarte lijst.” Het is de eerste dag na de carnavalsvakantie, een collega klopt op de deur, zwaar geërgerd. Wat is dat toch dat geïnterviewden denken dat ze op de stoel van de journalist kunnen gaan zitten als ze hun artikel, nog voor publicatie, onder ogen krijgen? Schrikken ze van alles dat ze hebben gezegd, bang hun baan te verliezen, willen ze de boel oppoetsen? Hadden ze het liever zelf willen schrijven? Een stuk toezenden voor publicatie, zodat de geïnterviewde kan checken of er geen feitelijke onjuistheden in staan (naam verkeerd gespeld bijvoorbeeld, gebeurt weleens, niet handig), doen we regelmatig. Soms mis je tijdens een gesprek iets belangrijks of begrijp je iemand verkeerd. Dan is het alleen maar goed dat het wordt gecorrigeerd voordat het naar de drukker gaat. Het is overigens géén verplichting. Net als veel landelijke kranten stellen ook wij dat inzage niet standaard wordt aangeboden. Zie het als een geste, netjes als je iemand zeer persoonlijk interviewt of als het een gevoelig onderwerp betreft. Negen van de tien keer gaat het goed en komt er een kleine opmerking terug. Prima. Maar er zijn gevallen waarbij je het gevoel hebt dat je professionaliteit in twijfel wordt getrokken. Alsof je gekke Jetje of Henkie bent die maar wat opkrabbelt. Je opent Outlook, leest: ‘Leuk verhaal, ik heb een paar aanpassingen’, opent de bijlage en schrikt je kapot. Meer trackchanges dan wat anders, tien commentaren in de kantlijn. Heb je alle jargon eruit gesloopt (veel mensen spreken beleidstaal, van ‘zaken uitrollen’ tot ‘visie in de gemeenschap brengen’), stopt de geïnterviewde die er weer in. Want hoe wolliger hoe beter? Ook opvallend: hoe hoger de mensen in de boom zitten (bestuurders), hoe minder opmerkingen ze vaak hebben. Rianne Letschert en Jan Smits, beiden in dit nummer geïnterviewd vanwege hun afscheid, corrigeerden (bijna) niets. Zijn zij inmiddels gepokt en gemazeld en speelt angst geen rol meer? We hadden tot een paar jaar geleden een collega die er op zijn manier korte metten mee maakte: ‘Bedankt voor je mail, ik kijk ernaar, de groeten’, schreef hij, om vervolgens vaak helemaal niets aan te passen. Dat is niet de werkwijze van de huidige redactie. Wat de meesten niet weten, is dat ze op de ‘zwarte lijst’ (of de donkergrijze als we compassie hebben) belanden, een lijst met namen die alleen in onze hoofden bestaat. En jawel, er is er weer eentje toegevoegd.

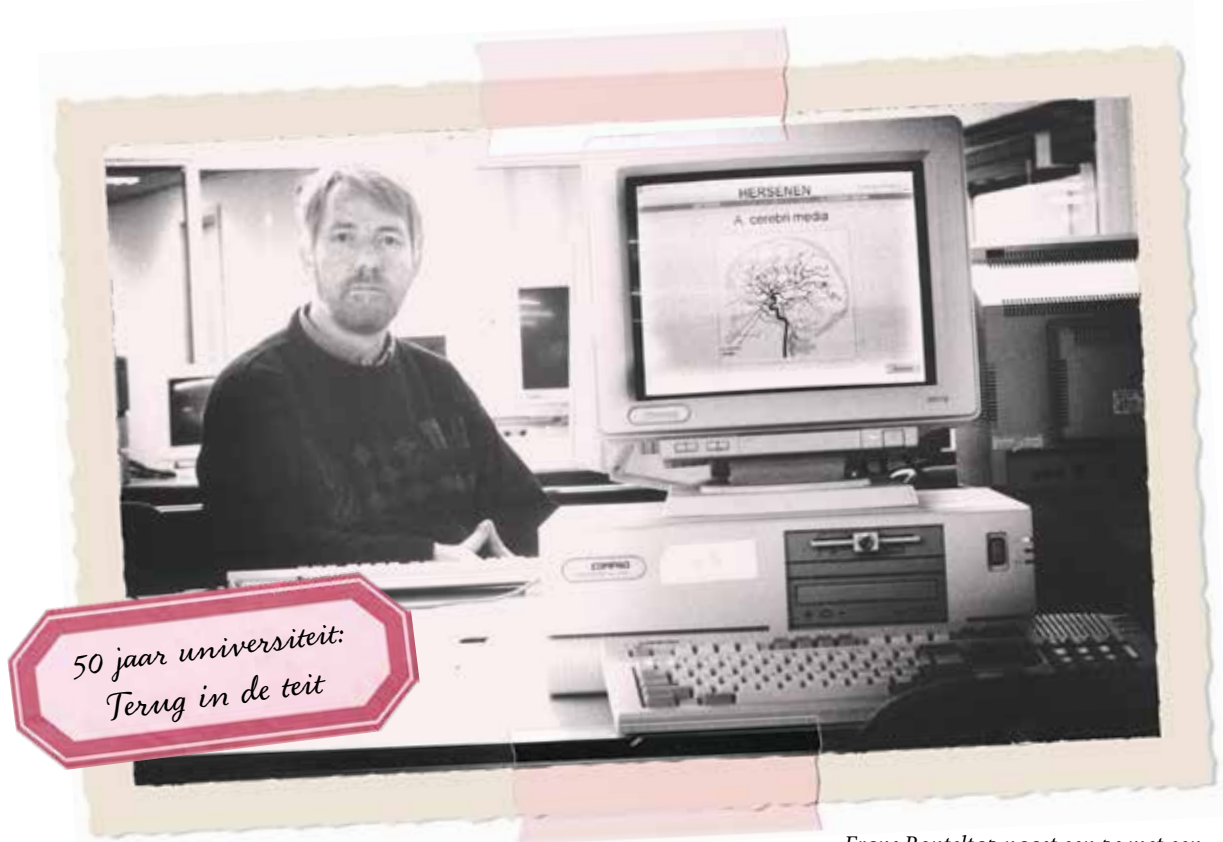
Wendy Degens

De hoofdredacteur geeft een kijkje achter de schermen van de redactie

serie terug in de teit

Opeens gaat het snel met de computers in het onderwijs

Frans Ronteltap naast een pc met een medische ‘module’ Foto: Nelis Tutkey

1995

“Personal Computer verdringt pen en papier”, kopt *Observant* in 1985. Het “digitale beest” zal binnen vijf jaar een vaste plek in het wetenschappelijk onderwijs hebben veroverd, verwachten “insiders”. Zelfs richtingen als theologie en antropologie zullen eraan moeten geloven. Toch druppelen de pc’s maar langzaam de Universiteit Maastricht binnen. Tot tien jaar later, dan gaat het opeens “razendsnel”. Zijn de computers tot dan toe vooral gebruikt om tekst te verwerken en voor “simpele vraag-antwoordspelletjes” die kennis toetsen, in 1995 kan de geneeskundestudent 51 modules afspelen op een van de 25 pc’s in de computerzaal. “Gecomplieerde multimediaprogramma’s die complete laboratoriumpractica kunnen vervangen”, schrijft deze krant.

En dan moet de grootste revolutie nog komen: het internet. Dat gaat het onderwijs “drastisch veranderen”, voorspelt Frans Ronteltap, leider van het Computerondersteund Onderwijs-project bij de medische faculteit, in hetzelfde artikel. Dat studenten straks toegang hebben tot bronnen van over de hele wereld baart hem, in tegenstelling tot sommige collega’s, geen zorgen. “Daar zit ongetwijfeld materiaal tussen dat niet in overeenstemming is met wat zij hier leren, maar wat geeft dat nou?” Daarbij, vindt hij: “We kunnen hen beter leren intelligent met al die informatie om te gaan dan ze ervoor af te schermen.” Vervang ‘internet’ door ‘kunstmatige intelligentie’ en het zal de docent van nu bekend in de oren klinken. “We moeten meebewegen met de realiteit, AI is er nu eenmaal. En als je er als student kritisch mee om kan gaan, kan het ook goed zijn”, zei Anke Moerland, vice-decaan onderzoek bij de rechtenfaculteit, afgelopen oktober. *Observant* sprak haar in het kader van nieuwe richtlijnen voor AI-gebruik bij rechten, een noodgedwongen “levend document”, om de ontwikkelingen én

de studenten die er gebruik van maken, bij te benen. Het lijkt logisch dat de jeugd bij dit soort dingen vooroploopt, maar dat was toch niet altijd het geval. “Het ingangsniveau is doorgaans nul plus veelal een flinke portie weerzin”, mopperde psychologiedecaan Louis Boon in april 1997 over de ICT-kennis van de eerstejaars. “Onze studenten weten echt heel weinig. In het eerste jaar zullen faculteiten daarom heel veel aan remedial teaching moeten doen.” Computerbijles dus, het is nu bijna niet voor te stellen. Toch moeten de studenten het aantal beeldschermen behoorlijk hebben verhoogd, want twee jaar later dient zich een nieuw probleem aan: de muisarm, een overbelaste stijve en pijnlijke arm, opgelopen door te lang computeren. De faculteit cultuurwetenschappen (nu Arts and Social Sciences) gaat er als eerste beleid op maken. Niet alleen krijgen ‘muisarmen’ anderhalf keer zo lang om een tentamen te maken, ook worden de tafels in het computerlandschap in hoogte verstelbaar en krijgen studenten om de zoveel tijd een waarschu-

‘Muisarmen’ krijgen eind jaren ’90 langer de tijd voor een tentamen

wing dat ze moeten pauzeren. Hoewel de kwaal tot een heuse epidemie zal uitgroeien – een jaar later ziet de UM zich genoodzaakt er een speciaal meldpunt à twee ton voor op te richten – heeft de directeur van cultuurwetenschappen, Ben van Wersch, op dat moment het gevoel “dat wij de enige faculteit in Nederland of zelfs in Europa zijn waar dit probleem speelt”. En dat terwijl zijn faculteit nota bene al vooropliep in de preventieve maatregelen. “Ik heb nu ook eens een bezoekje gebracht aan de computerlandschappen van economie en rechten. Nou, breek me de bek niet open. Bij ons zijn alle stoelen in hoogte verstelbaar, maar daar staan nog gewone vergaderstoelen.”

Cleo Freriks

Dit is een serie over 50 jaar UM. We duiken in onze eigen archieven: welke opzienbarende, grappige, belangrijke of wonderlijke nieuwsjes komen we tegen?

“Unieke constructie rechtenopleidingen is voorbode van nog iets veel groters”

UM en Zuyd Hogeschool zetten eerste stappen richting gezamenlijke ‘brugklas’

Rechtenstudenten van Zuyd Hogeschool kunnen binnenkort een deel van hun behaalde studiepunten laten meetellen voor de pre-master rechten aan de Universiteit Maastricht. “Een unieke constructie”, zegt Koen Savrij Droste die verantwoordelijk is voor de samenwerking tussen de universiteit en de hogeschool. In de toekomst hoopt men zelfs op een gezamenlijke ‘brugklas’.

Een betere doorstroom tussen de beide rechtenopleidingen zodat er goed opgeleide juristen behouden blijven voor de regio – het is een doel dat al in 2021 werd vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst tussen Zuyd en de UM. Bij de universiteit kloppen veelal hbo-afgestudeerden aan die een togaberoep zoals advocaat ambiëren. Ze willen een master volgen, maar een overbruggingsprogramma in de vorm van een pre-master – die binnen één jaar succesvol moet worden afgerond – is daarvoor noodzakelijk. Daarmee werken studenten die te weinig juridische of academische bagage hebben om in de gewenste master in te stromen hun “deficiënties” weg, aldus de formele omschrijving. De pre-master is goed voor zestig studiepunten, een landelijke eis. Maar dat overbruggingsjaar blijkt nog niet zo makkelijk. “Het verschil tussen hbo en universiteit is groot”, zegt Savrij Droste, “onder andere door een meer wetenschappelijke benadering van de lesstof en meer theorie.” Hij wijst daarbij ook op een eerdere publicatie van *Obs-*

vant waarin pre-master studenten hun beklag deden over “de afvalrace waarin moest worden gepresteerd” en over hoe ze maar moeilijk hun weg konden vinden. Ze voelden zich “tweederangs”, mede door het ontbreken van een eigen curriculum (zij volgen al bestaande vakken met andere ouderejaars, het is dus geen maatwerk). Daar gaat nu wat in veranderen. Vanaf 1 mei kunnen rechtenstudenten van Zuyd bij hun eigen opleiding namelijk keuzemodules volgen die meetellen voor de pre-master. Vijftien hbo’ers bijten straks het spits af met de minor Strafrecht, het bleek nog een hele puzzel. “Zuyd heeft dat vak niet prominent in het curriculum, we hebben die module moeten ontwikkelen en we zijn er, samen met de universiteit, nog mee bezig. Want wat is de basiskennis die studenten moeten hebben?”

Docenten van Zuyd verzorgen het onderwijs en zullen ook het tentamen maken. Maar de examencommissie van de universiteit controleert de toetsing. Zo is, zegt Savrij Droste “de kwaliteit gewaarborgd” en tellen de behaalde studiepunten ook mee aan de universiteit. Uiteindelijk is het doel om de pre-master rechten volledig op te nemen in de opleiding van Zuyd – de komende tijd wordt er gekeken naar de modules metajuridica en civiel recht. Studenten kunnen straks zelf bepalen hoe ze hun pre-master willen halen. Ze volgen alle benodigde vakken bij Zuyd of gaan toch nog naar de universiteit, die optie blijft gewoon bestaan. Ook hebben ze de vrijheid om een

deel van de punten aan de hogeschool en een deel aan de UM te halen.

Beide onderwijsinstellingen dromen zelfs van meer, zoals een gezamenlijk eerste jaar, waarin geen onderscheid meer is tussen hbo-studenten en die van de universiteit. “Zie het als een brugklas waarin havo- en vwo-leerlingen zitten. Aan het einde van het jaar weten ze waar hun interesses liggen, wat ze aankunnen, en of ze wat meer de praktijkkant op willen of liever de academische afslag nemen. Die keuze kunnen wij ze dan geven.”

De komende tijd is er één van *trial and error*, “het is heel spannend of dit allemaal gaat landen”, zegt Savrij Droste die ook denkt aan de cultuurverschillen tussen wo-studenten en die van het hbo. “Die laatste groep voelt zich soms – en onterecht – de *underdog*. Er gaat ook echt wel wat veranderen, al is het alleen maar omdat ze ineens gaan werken op academisch niveau. Aan de andere kant zijn hbo’ers veel meer praktijkgericht. De tijd zal het leren.”

Dat geldt ook voor de vraag wat de UM hier nu eigenlijk aan heeft. Al ligt het antwoord wat Savrij Droste betreft voor de hand. “De universiteit zit niet meer in haar maag met een programma dat er maar ‘even’ bij moet worden gedaan. We kunnen elkaar juist versterken, in plaats van dat we ieder voor zich de vijver met talent leegvissen.”

Deborah Blekkenhorst

Lokaal bier

“

Hebben we goed en wel een nieuw kabinet, mogen we binnenkort weer naar de stembus. Op 18 maart aanstaande, geheel volgens planning. De stembusgang dient dit keer om gemeenteraden in het zadel te helpen. Maar nog voor er een vakje rood is gekleurd, ja, nog voor de stembiljetten klaarliggen, is er al gedoe. Bij een deel van dat premature gekrakeel komt de rechter eraan te pas. Zo moest die al knopen doorhakken over voor- en achternamen die verkeerd op kandidatenlijsten stonden, was er een twist over een naam van een partij die voluit op de lijst stond in plaats van afgekort (echt verschrikkelijk natuurlijk) en werd geruzied over de vraag of een handtekening op een ondersteuningsverklaring wel voldoende leek op de handtekening in het paspoort van een kandidaat. Heus, ik verzin het niet. Klein bier dat mij vooral vreselijk doet verlangen naar groot bier.

Die lokale verkiezingen zijn natuurlijk wel degelijk belangrijk en interessant. Maar, *nomen est omen*, ze kenmerken zich daarnaast door een hoop couleure locale. Soms heel akelig: er zijn kandidaten die van een lijst af willen omdat hun gezin en familie bedreigd worden. Soms vermakelijk. Zo zal ik toch niet de enige zijn die kortsluiting in het hoofd krijgt bij partijnamen zoals ‘Oranje Republikeinse Piraten’? Oranje, ah, connotaties met het koningshuis, of nee, toch niet, leve de republiek! Ook amusant zijn de vermeend wervende slogans waarmee lokale partijen kiezers denken te lokken. Kijk ik naar Maastricht, dan stuit ik bijvoorbeeld op ‘Geef de stad terug aan de inwoners’ en ‘Mèt belump’. Ik durf niet eens te zeggen of ik ze nu veelzeggend of nietszeggend vind (als ik ze al snap). En wat te denken van het diepzinnige ‘Nie maawe, mar bouwe!’? Dat is niet de lijfspreuk van Prins Dingus d’n Erste in Knotjegat (ja, ook ik stortte mij vorige week maar weer eens in het carnavalsgedruis), maar van de VVD in mijn woonplaats Tilburg, één van de grootse gemeenten van Nederland. Ik weet dat talloze hardwerkende idealisten veel tijd en energie steken in de lokale politiek en dat verdient lof. Maar zulke slogans doen de wenkbrauwen fronsen. De lokale politiek lijkt niet meteen het werkterrein te zijn van taalvirtuozen. Toch kan zo’n tenenkrommende leuze wel een beetje als stemwijzer dienen. En je voornemen om vooral niet op een bepaalde partij te stemmen bevestigen.

”

Sander Jansen,
universitair hoofddocent
aan de rechtenfaculteit

Illustratie: Shutterstock

Instituutsdirecteuren roeren zich over integratieplannen

“Deze functies zijn juridisch en bestuurlijk moeilijk verenigbaar”

Hoe zit het met de dubbele pet van de baas van het MUMC+? En wat zijn de financiële consequenties van de integratieplannen tussen het ziekenhuis en de universiteit? De wetenschappelijk directeuren van de acht onderzoeksinstituten van de faculteit Health, Medicine and Life sciences (FHML) uiten hun zorgen in een brief aan de medezeggenschapsorganen.

Vier bezwaren worden opgesomd in de brief die is gericht aan de faculteitsraad Health, Medicine and Life sciences én de universiteitsraad. Beide gremia hebben een belangrijke stem in het integratietraject en kunnen de komende tijd op de rem trappen.

Wat de wetenschappelijk directeuren vooral zorgen baart, is de dubbelrol van de ziekenhuischef, nu Helen Mertens. Deze bezet niet

alleen de belangrijkste bestuurdersstoel in het MUMC-construct van ziekenhuis en FHML, maar wordt ook nog co-voorzitter, net als de rector, in het centrale bestuurscollege dat de scepter zal zwaaien over de héle geïntegreerde instelling van UM en ziekenhuis. Dat de invulling van deze ‘topstructuren’ niet deugt, daar

Lees verder op pagina 10

serie zing, vecht, huil, bid, lach, werk en bewonder

Zofia Dopierała
(2000, Gorzów
Wielkopolski, Polen)

\ Derdejaars psychologie

\ Burgerlijke staat:
woont samen

\ Woont in:
Maastricht

Foto: Joey Roberts

“ Ik had tijd nodig om uit te vogelen wat ik wilde met mijn leven ”

Stad of natuur? Het liefste heb ik het half/half: een beetje meer richting de natuur wonen, maar wel met een grote stad in de buurt. Toen ik negen maanden in IJsland werkte, woonde ik eerst in een buitengebied. Dat was een beetje té veel natuur, ik voelde me erg geïsoleerd. In Reykjavik had ik het meer naar mijn zin. Het grappige is dat ik er bewust voor had gekozen om er in januari naartoe te gaan, zodat ik er vooral in de lichtere maanden zou zijn, maar dat ik door deze ervaring juist het donker meer ben gaan waarderen. Als het tot heel laat licht blijft, raak je het natuurlijke ritme van wanneer het tijd is om rust te nemen kwijt.

Als kind was ik... nogal verlegen en heel onhandig. Dat laatste ben ik nog steeds, haha. Ik was ook al creatief, toen ik zes was ging ik voor het eerst naar tekenles. Mijn vier jaar oudere zus ging al langer en ik was jaloers. Schilderen is nog steeds mijn favoriete kunstvorm. Later kreeg ik van mijn broer een boek over kunstgeschiedenis dat ik stuk heb gelezen. Uiteindelijk ben ik naar de kunstacademie gegaan, eerst in Krakau en later in Warschau, waar ik onder andere, naast andere freelance opdrachten, als kunstdocent heb gewerkt.

Laatste boek? *Normale mensen* van Sally Rooney. Ik heb mezelf ervan moeten overtuigen dat ik boeken ook gewoon alleen voor de lol mag lezen. Ik luister ook graag naar audio-boeken. Een van mijn favoriete schrijvers is Haruki Murakami, ik hou van het dromerige universum dat hij creëert, het inspi-

reert me. Ik zou vooral *De Opwindvogelkronieken* aanbevelen.

Beste beslissing ooit? Om na mijn stage in Parijs naar IJsland te gaan. Ik had tijd nodig om uit te vogelen wat ik wilde met mijn leven. Als kunstenaar aan de slag, met als risico dat wanneer je in opdracht werkt je altijd compromissen moet sluiten? Een kunstmaster? Of een andere kant op? Ik ben blij dat ik mezelf de rust heb gegund om te vertragen en te reflecteren. Nu ben ik derdejaars psychologie, daar was ik altijd al in geïnteresseerd. Een universitaire studie voedt mijn hersenen en leert me nieuwe vaardigheden, zoals hoe je wetenschappelijke artikelen moet lezen. Later hoop ik een stabiele baan als psycholoog met werk als onafhankelijk kunstenaar te kunnen combineren.

Kleine ergernis? De hoeveelheid plastic verpakkingen in de supermarkt. Je hoeft niets gek te doen om na een paar dagen alweer een vuilniszak vol te hebben. Ik denk dat het ook anders kan.

Mijn broer en zus waren vroeger mijn beste vrienden. We waren hecht, maar beste vrienden...? Als jongste had ik mijn eigen dynamiek met hen: was ik boos op de een, dan was de ander mijn vriend en als ik daar dan ruzie mee kreeg, trok ik weer meer naar de ene. Nu we volwassen zijn, hebben we weliswaar allemaal een ander leven, maar zijn we het eens over wat we belangrijk vinden. Bijvoorbeeld met

elkaar in contact blijven, wat soms best moeilijk is, omdat we allemaal in een ander land wonen.

Favoriete eten? Soep, vooral Poolse soepen. Dat maak ik altijd als vrienden komen eten. Alleen al de aanwezigheid van een pannetje op het vuur geeft me een huiselijk gevoel. Polen maken van alles soep, de basis is hetzelfde en dan voeg je toe wat je in huis hebt.

Ik lijk op... qua uiterlijk op mijn moeder. Qua persoonlijkheid heb ik iets van beide ouders. Mijn moeder houdt ervan om zichzelf uit te dagen, om nieuwe ervaringen op te doen – dat heb ik ook. Mijn vader en ik zijn allebei mensen die onze gedachten vaak voor onszelf houden, we hebben een rijk innerlijk leven, haha.

Wat zoek je in een partner? Iemand met wie ik mijn dagelijks leven kan delen, aan wie ik kan vertellen hoe mijn dag is geweest en die me steunt.

Wat mis je uit Polen? Weten hoe alles werkt. Als je naar een ander land verhuist, moet je opnieuw je weg leren vinden binnen je vakgebied. Je moet vechten voor elke kans, omdat er van je verwacht wordt dat je zonder hulp een geheel nieuw netwerk opbouwt. Ik merkte dat het, ondanks dat ik al veel ervaring had in het onderwijs en met administratief werk, buitengewoon moeilijk was om een langdurige samenwerking met een kunstacademie in de regio op te zetten.

Bid je wel eens? Ik mediteer, het is mijn goede voorname om meer aanwezig te zijn in het nu. Ik ben katholiek opgevoed en er zijn aspecten van het geloof die ik nog steeds kan waarderen, maar ik voel niet de behoefte om mezelf onder de supervisie van een instituut te plaatsen.

Favoriete kunstenaar? Dat is een moeilijke. De eerste die bij me op komt is de Spaanse schilder en beeldhouwer Joan Miró, hij heeft stukken gemaakt waar je helemaal in kunt opgaan. Maar ik ben nu alweer aan het twijfelen over mijn antwoord, want de laatste keer dat ik een tentoonstelling van zijn werk zag, vond ik het een beetje tegenvallen.

Cleo Freriks

Hier verschijnt wekelijks een portret van een student of medewerker

Afscheidsinterview met collegevoorzitter Rianne Letschert

“Als het spel niet fair wordt gespeeld, nee, dan heb ik geen eelt op mijn ziel”

Deze week stond ze op het bordes als kersverse minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Bijna tien jaar heeft Rianne Letschert de Universiteit Maastricht bestuurd, als rector en later als collegevoorzitter. “Lang genoeg, het was ook tijd voor iets nieuws”, maar man o man wat gaat ze álles aan deze instelling missen. Nou ja, bijna alles.

Tekst: Wendy Degens en Riki Janssen

Op de fiets naar de studentenverenigingen met voormalige medebestuurders Martin Paul en Nick Bos in 2017 Foto: Joey Roberts

“Julie gaan spannende dingen met mij beleven,” zei Letschert in 2016 toen ze vanuit Tilburg naar Maastricht kwam om rector magnificus te worden. “Heb ik dat echt gezegd?” Ze kan het zich niet herinneren. *Observant* wel. Het was zelfs de kop boven het eerste interview met haar. “Nou, ik vond het in ieder geval wel een spannende tien jaar.” Ze snakte op een gegeven moment “naar een saaie bestuurlijke periode, maar het is een illusie om te denken dat die er gaat komen. De maatschappij staat onder druk, dat sijpelt door in onze banen, in onze instellingen.” Tien jaar UM: een hele rits gebeurtenissen passeert in een paar minuten de revue. Te beginnen met de cyberhack in december 2019 waardoor de universiteit plat kwam te liggen. Had ze die achter de rug en hoopte ze op een rustige voorjaarsvakantie, moesten alle universiteiten dicht vanwege corona. “Het was een zware tijd.” In huize Letschert volgden zoon en dochter thuisonderwijs en vooral de jongste, toen nog een basisschoolleerling, had hulp nodig. Daarbij lag Letschert in een scheiding. “Tegelijkertijd wilde ik er voor de instelling zijn. Alle operationele zaken gingen door en ieder had z'n eigen

zorgen, angsten en eenzaamheid. Ik heb toen vooral intensief en heel leuk samen gewerkt met de hoofden van Bureau Onderwijs, over wat te doen met examens, hoeveel uitzonderingen er mochten worden gemaakt, hoe we toezicht konden houden op studenten tijdens online tentamens zonder hun privacy te schenden. Zij moesten hun toetsen immers thuis maken.”

BEDREIGEND

Letschert verruilde in 2021 haar rol als rector voor die van collegevoorzitter en kreeg al snel te maken met het dossier dat tot eind vorig jaar voor de nodige kopzorgen leidde: de discussie over internationalisering en verengelsing van het

“Toen die taal een steeds grotere rol ging spelen, werd het voor de UM bedreigend”

In 2022 Foto: Harry Heuts

wetenschappelijk onderwijs. Het was Ingrid van Engelshoven, D66-Onderwijsminister in kabinet Rutte III, die het wetsvoorstel Taal en Toegankelijkheid had ingediend. “Toen die taal een steeds grotere rol ging spelen, werd het voor de UM bedrei-

gend.” Ze ging de boer op in Limburg en vond veel mensen aan haar zijde die net als zij willen dat “de UM mag zijn zoals die is: internationaal én Europees”. Met die boodschap bestookte ze Den Haag. Moeilijk was het niet om burgemeesters, gemeenteraden en de Provincie te overtuigen. Er was al volop samenwerking, de UM werkte aan campussen in Venlo en Heerlen, Letschert liet overal haar gezicht zien. “Ik ging op bezoek bij gemeenteraden, bezocht evenementen, zoals Cultura Nova in Heerlen, was op carnavalszaterdag in Maastricht. Ik vond het leuk en wilde oprecht mijn betrokkenheid tonen. Als ik in een relatie investeer, durf ik ook makkelijker iets terug te vragen, anders vind ik het opportunistisch.”

EEN SOORT STAATSGREEP

“Wat ik zélf echt spannend vond, was het conflict met de universiteitsraad over een nieuwe procedure voor de decaansbenoemingen.” Dat speelde in oktober 2019. Hoe zat dat? Het college van bestuur benoemde de decanen op voordracht van een benoemingsadviescommissie. Daar maakte de rector al deel van uit maar in de nieuwe regeling wilde Letschert het voltallige college in die commissie opnemen. Om vervolgens min of meer aan zichzelf advies uit te brengen. Bovendien wilde zij dat de UM meteen intern én extern (dat gebeurde in de oude situatie pas in tweede instantie, wanneer er geen geschikte interne kandidaten waren) zou gaan werven. .

De U-raad zag de nieuwe procedure niet zitten. Men beschouwde het als een ‘coup’, een soort staatsgreep, waarbij de hoogste bestuurders nog meer macht naar zich toe zouden trekken. Het dispuut belandde bij de Raad van Toezicht (RvT), maar tot een formele geschilprocedure kwam het uiteindelijk niet. Het college trok na bemiddeling van diezelfde RvT het voorstel in. Terugkijkend vindt Letschert nog steeds dat er bij een sollicitatie voor een decanaat ook kandidaten van buiten moeten worden toegelaten, naast interne. Dat mag inmiddels ook. “De baan van een decaan is ingewikkeld, niet voor iedereen weggelegd, waarom kijk je dan ook niet meteen naar buiten, je krijgt daardoor meer diversiteit.” En dat verwijt van een coup? Ja, ze snapt het gevoel, de angst dat het college de boel zou gaan overnemen, “maar dat was hier helemaal niet aan de orde. Ik vind het juist raar dat er maar één collegelid in zo'n benoemingsadviescom-

missie mag zitten, we hebben alle drie met de decanen te maken.” Ze denkt terug aan haar tijd als wetenschapper in Tilburg, “toen dacht ik ook weleens ‘waar bemoeit het college zich mee’, bij wijze van dan, maar nu ik zelf die centrale rol heb, begrijp ik de verantwoordelijkheden veel beter. Ik zou willen dat iedereen eens van rol kon wisselen, een andere pet kon dragen.”

ERKENNEN EN WAARDEREN

Een van haar paradepaardjes is het programma Erkennen en Waarderen - Letschert was ook landelijk kartrekker - dat naar een cultuurverandering streeft: wetenschappers worden voortaan niet alleen beoordeeld op hun onderzoeksprestaties, maar ook op academische taken als onderwijs en leiderschap. Maar de invoering van dit plan verloopt nog niet vlotjes, zo blijkt uit een recent onderzoek onder jonge wetenschappers, uitgevoerd door de Maastricht Young Academy. Lang niet iedereen merkt er iets van op de werkvloer. Ook hekelen ze het gebrek aan transparantie, de onduidelijke beoordelingscriteria en zicht op carrièrekansen. Letschert herkent een deel van de bezwaren, “we moeten hier iets mee als college, want we kunnen wel blijven praten over cultuurverandering, maar hoe lang duurt het inmiddels niet? Terug kunnen én moeten we ook niet meer willen, daarvoor is het al te diep ingebed. En wie weet wat ik als minister kan doen. Ik ben daar nog niet over uit, want ik vind dat de universiteiten zelf aan zet zijn, maar als ik een rol kan spelen door zaken aan te jagen, zal ik het zeker niet nalaten.”

Ze is trots op het feit dat heel wat mensen met een onderwijsportefeuille bevorderd zijn tot hoogleraar. Ook de decanen prijst ze om “de meters die ze aan het maken zijn. Besef daarbij ook dat het nooit de bedoeling is geweest dat iedereen er iets van merkt. We kunnen niet iedereen bevorderen. In een elftal heb je bijvoorbeeld maar één keeper nodig, soms past de richting die iemand op wil gaan niet binnen een afdeling. We moeten ook die moeilijke gesprekken kunnen voeren, iets waar we in deze sector niet altijd goed in zijn.”

“IK HOUD VAN DUIDELIJKHEID”

Kan ze die moeilijke gesprekken zelf voeren? “Ik houd van duidelijkheid. Escaleert de boel, dan ga ik erheen.” Ze noemt ‘de casus’ TIER, instituut voor Evidence Based Education Research. Hun master werd stopgezet na een onvoldoende op toetsing in een visitatierapport. Het college van bestuur had besloten geen hersteltraject in te gaan. Daarmee viel in 2017 ook het doek voor het instituut. “Het was mijn taak als rector om de staf te informeren. Als blikken konden doden, was ik daar ter plekke gestorven. Iedereen was zo boos, van de secretaresse tot universitair docenten en hoogleraar. En weet je? Ik zou ook woedend zijn als het mijn instituut was. Ik heb het uitgelegd en er mede voor gezorgd dat al die mensen weer op een goede plek terecht kwamen in de universiteit. Ik vind dat je moeilijke besluiten moet toelichten en eerlijk moet zijn, respectvol ook, daar ligt de sleutel.” Maar ja, percepties kunnen uiteenlopen: de groep zelf voelde dat respect destijds juist niet, lieten ze in *Observant* weten.

ONTSLAGZAAK

Ze heeft de reputatie zich met veel te bemoeien, ook met zaken of afdelingen die niet per se onder haar directe verantwoordelijkheid vielen. Zo was er gedoe tussen twee (allerminst bevriende) vakgroepen binnen de faculteit Health, Medicine and Life sciences. Klachten over sociale onveiligheid vielen in haar mailbox. Daarbij beschuldigde een hoogleraar een collega-prof (ten onrechte) van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Letschert besloot tot een onafhankelijk onderzoek naar de situatie op de werkvloer bij beide vakgroepen. Was dat niet een zaak voor de decaan, Annemie Schols? “Er was een motie van wantrouwen tegen de decaan, die kan dat dan uiteraard niet zelf afhandelen.” Uiteindelijk volgde een ontslagzaak, “die ligt sowieso bij het college van bestuur”. “Sommige medewerkers waren zwaar beschadigd door alles wat er had gespeeld. Men wilde met mij in gesprek, dan loop ik niet weg.” Veel van die gesprekken vonden plaats in de avonduren (de agenda zat immers al bomvol), “maar ik had het nooit *niet* willen doen. Het voelde voor veel mensen als erkenning dat ze hun verhaal konden delen, dat er naar hen werd geluisterd.”

BOKITO'S

Sociale veiligheid was een belangrijk thema tijdens die tien jaar “en dat is nooit af”. Dat ze alle leidinggevenden nu verplicht een ‘module’ hierover laat volgen (onder andere een training met acteurs) noemt ze een “mooi symbool. Want het is echt niet zo dat één module alles gaat veranderen, maar ik laat hiermee wel zien dat het serieus is. Bovendien bereik je hiermee ook de horken en narcisten die dit echt niet vrijwillig hadden gedaan.”

In een enkel geval blijft het paarden voor de zwijnen. Niet voor niets liet ze in 2020 in een interview met *Trouw* weten dat ze “een aantal narcistische bokito's” de laan had uitgestuurd. “En nee, dat was niet leuk maar wel nodig.” Nu: “Ik ben daar harder in geworden. Als je je zo opstelt hoor je niet bij onze gemeenschap. Tegelijkertijd duurt zo'n ontslagtraject heel lang. Je moet het heel goed onderbouwen, het onderzoek kost veel tijd, net als de mogelijke juridische procedures erna. De werkvloer begrijpt daar vaak niets van en dat snap ik.”

Leiderschap is sowieso een vak apart, vindt Letschert. “Het wordt hartstikke onderschat, alsof iedereen het kan, alsof iedereen de kwetsbaarheid kan tonen die af en toe nodig is, of kritiek kan incasseren.”

Wat die kwetsbaarheid betreft: Letschert toonde die onlangs nog, vertelt

Tijdens de Maastrichtse versie van Colleetour in 2019 Foto: Joey Roberts

ze, in gesprek met de directeuren-generaals van het ministerie van OCW. “Ik zei: ‘Ik ken deze baan niet, dus als ik iets niet goed doe, te snel of te langzaam ga, zeg het, want dan kan ik er iets mee.’ Ze vonden het fijn dat ik dat zei. Nou, voor mij is dat heel logisch.”

NAÏEVE BLIK

Wat heeft ze in die tien jaar tijd moeten afleren? “Ik ben enorm sfeergevoelig en als ik dingen ongemakkelijk vind, zie dat iemand niet lekker erbij zit, spring ik erin, wil ik dat oplossen. Maar ik heb geleerd dat ik het soms moet laten gaan, dat ik op mijn handen moet gaan zitten. En dat doe ik dan ook letterlijk.”

Het kan niet anders: er zijn ook zaken tegengevallen. “Toen ik hier begon had ik toch een wat naïeve blik op de mensheid. Ik dacht: als je iemand voldoende begeleidt en de kans geeft om nieuwe stappen te zetten, dan komt het goede vanzelf boven drijven. Mensen zijn geen monsters. Zelfs in oorlogssituaties, waar ik veel onderzoek naar heb gedaan, zijn zaken niet zwart-wit. Maar die blik van mij klopte niet helemaal. Ik weet inmiddels dat je mensen hebt die weinig tot geen zelfreflectie hebben, die simpelweg niet zien wat ze in contact met bijvoorbeeld hun medewerkers aanrichten. Die de uitgestoken hand laten liggen en niet meewerken aan een verbetertraject. Ik heb geleerd om dit eerder los te laten en er geen energie meer in te steken. Je verliest zoveel tijd.”

Ze had ook niet verwacht dat de besluitvorming aan een universiteit zo stroperig is. En dan denkt ze niet zozeer aan de medezeggen-

schap (universiteitsraad en Lokaal Overleg) waar veel dossiers langs moeten. Ze noemt hen “heel constructief en goed voorbereid” en prijst de betrokkenheid. Eerder gaat het om afdelingen die afwachten en geen besluit durven te nemen. “Kom dan eerder naar het college van bestuur. Of beslis. Te vaak durft men geen risico te nemen.”

PRO-PALESTIJNSE BETOGERS

Soms zijn dossiers gewoon heel moeilijk. Ze heeft het al eerder gezegd: het grootste dilemma tijdens haar tien jaar aan de UM betrof de ontruiming van het University College Maastricht dat in juni 2025 werd bezet door pro-Palestijnse betogers.

“In dat dossier kun je het nooit goed doen. Er is geen ruimte voor nuance, aan beide kanten niet. Tegelijkertijd ben ik wetenschapper én bestuurder. Mijn eigen wetenschappelijke gemeenschap [Victimologie en Internationaal Recht] oordeelde dat in Gaza sprake is van genocide. Maar als bestuurder heb ik een andere rol, moet ik er voor de pro-Palestijnse betogers zijn die ik qua inhoud heel goed volg, maar minder als het gaat om hun methodes, en moet ik er ook zijn voor onze Joodse studenten en medewerkers die zich bedreigd voelden en aandacht verdienen. Ik slaap normaal goed, maar hier heb ik wakker van gelegen: doe ik de juiste dingen? Het brengt veel spanning met

“Ik heb geleerd dat ik het soms moet laten gaan, dat ik op mijn handen moet gaan zitten”

Eten in een studenten-huis in 2017

Foto: Joey Roberts

Bij de dies in 2022 Foto: Joey Roberts

zich mee. Nu ook weer tijdens de viering van de vijftigste verjaardag van de UM. Het moest een feestje worden, maar wij waren door de aangekondigde pro-Palestina demonstratie vooral bezig of de veiligheid van iedereen was gegarandeerd, of we geen stappen hadden overgeslagen. Als je dan achteraf naar de borrel op de Berg loopt, ben je vooral opgelucht. De mentale stress heb ik op dit dossier het meeste gevoeld.”

TROTS

Waar ze trots op is? “Uiteraard dat er inmiddels veel meer vrouwen op belangrijke posten zitten en natuurlijk op Europa! Dat Maastricht nu ‘de Europese universiteit’ van Nederland is. Voordat ik hiernaartoe kwam, kende ik de stad nauwelijks, ik ging er wel eens winkelen met mijn moeder. Ik kende de regio niet, de universiteit niet, behalve enkele collega’s uit mijn wetenschapsveld.” Op zowel het gebied van onderzoek als onderwijs bleek er al een hoop ‘Europa’ binnen de universiteitsmuren te zijn, en daar kwam onder andere Studio Europa bij, een expertisecentrum voor onderzoek, publiek debat en Europees erfgoed in het kader van het Verdrag van Maastricht. Aan het hoofd stond Europakenner Mathieu Segers.

Hij en Letschert raakten bevriend; zijn overlijden in 2023, 47 jaar oud, was een van de zwaarste momenten. “Dan sta je daar op een uitvaart, zijn kinderen nog zo jong, heel verdrietig.” Een jaar later volgde de dood van Nanne de Vries, net na zijn pensionering als hoogleraar en bestuurder bij de faculteit Health Medicine and Life sciences. “Ook met hem was ik bevriend, we begeleidden samen een proefschrift. Hij gaf me altijd kritiek, wel op een leuke manier. ‘Wat ben je nou weer van plan met HR?’ Tegelijkertijd was hij heel beschermend: ‘Je werkt te hard.’”

BLIK OVER DE GRENS

Haar blik over de Nederlandse grens neemt Letschert mee naar haar nieuwe baan, vertelt ze. “Ik ken de veertien universiteiten goed. We hebben heel intensief overlegd over de maatregelen om de internationalisering van het onderwijs meer in balans te krijgen, dat waren heel open en strategische gesprekken. Ik ken hun zorgen. Ik heb ook veel met hogescholen samengewerkt en ken het mbo onder andere als voorzitter van het Groeifonds. Veel projecten daar gingen over samenwerking tussen hogescholen en mbo. Al deze kennis gaat me zeker helpen, maar ik wil me ook richten op ervaringen uit het buitenland, ik denk aan Scandinavië waar veel hogescholen zijn gefuseerd met universiteiten, of het Verenigd Koninkrijk waar ze nu een internationale talentenstrategie hebben ontwikkeld. Ik wil weten hoe zij zaken aanpakken en leren van hun ervaringen. En

Met koning Willem-Alexander tijdens de laatste dies Foto: Philip Driessen

uiteraard zijn cultuur en media als beleidsterreinen nieuw voor mij. Daar moet ik me op inwerken.”

EELT OP DE ZIEL

Heeft ze genoeg eelt op haar ziel voor het ministerschap? “Houdt dat in dat je verhard bent? Dat lijkt me niet goed als dat gebeurt. Maar als het gaat om messen in je rug of twijfels aan je integriteit, kortom als het spel niet fair wordt gespeeld, nee, dan heb ik geen eelt op mijn ziel. Dan zal ik Sander [Kleikers, echtgenoot] nodig hebben om uit te huilen en weer verder te gaan. Want ik ben geen wegloper. Tegelijkertijd heb ik mijn kinderen en familie beloofd dat ik niet van karakter ga veranderen. Ik ben wie ik ben. Ik ben vrij open en eerlijk, ik ben gewend om informatie te delen, dat heeft nog nooit verkeerd uitgepakt, niet aan de UM, niet binnen de UNL, niet bij mijn nevenwerkzaamheden. Ik ga het nu meemaken, ik ga veel leren.”

KLEIN EGO

Tot slot: is haar ego wel klein genoeg is voor dit nieuwe minderheidskabinet? Haar partijleider Rob Jetten wordt niet moe dat te beklemtonen. “Haha, ik heb niet zo’n ego. Ik denk in ieder geval dat het klein genoeg is. Ik hoef niet op de voorgrond of op het podium al hoort dat soms wel bij mijn rol. Ik ben geen bestuurder die steeds moet laten zien wat ze allemaal doet: zie mij hier. Dit is geen kritiek op mensen die dat wel doen, het kan heel effectief zijn, maar het is niet mijn stijl. In mijn informateursrol heb ik bewust niet elke dag de media opgezocht. Dat was een stijlbreuk met voorgangers, maar ik heb dat uitgelegd: ik heb niet iedere dag nieuws te vertellen, dat is op de eerste plaats ook aan de drie onderhandelaars. Dat is gerespecteerd. Ik wil het ook als minister op mijn eigen manier doen.”

In 2019 Foto: Loraine Bodewes

BEKNOPT CV RIANNE LETSCHERT (1976)

Studeerde Internationaal Recht in Tilburg, Amsterdam en Montpellier

- ◆ Promoveerde in 2005 op rechten van minderheden
 - ◆ Was van 2011-2016 hoogleraar Victimologie en Internationaal Recht, Universiteit Tilburg
 - ◆ Was van 2015-2016 voorzitter Jonge Akademie
 - ◆ Vidi beurs 2015
 - ◆ Werde in september 2016 rector aan de UM
 - ◆ Was van 2017 tot 2023 lid van het Adviescollege Levenslanggestraften
 - ◆ Was van 2019-2021 voorzitter Commissie Implementatie nieuw Wetboek van Strafvordering
 - ◆ Werde in 2019 topvrouw van het jaar
 - ◆ Is vanaf 2019 lid van de Raad van Toezicht van het Catharina Ziekenhuis
 - ◆ Werde in november 2021 voorzitter van het college van bestuur UM
 - ◆ Is sinds februari 2023 voorzitter adviescommissie Groeifonds
 - ◆ Werde in december 2025 informateur
 - ◆ Vanaf 23 februari 2026 minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
- Rianne Letschert is getrouwd met Sander Kleikers. Ze heeft een zoon en een dochter uit een eerdere relatie en twee stiefkinderen.

Afscheidsinterview Jan Smits, decaan van de rechtenfaculteit

“Ze zeiden: ‘We hebben genoeg gepraat.’ Nou, in elk geval niet met mij”

Wat een grap dat juist hij vorig jaar een wetenschappelijk artikel publiceerde over waarom het goed is om als academisch bestuurder op tijd te stoppen, dat wil zeggen na maximaal zes tot acht jaar. Jan Smits gaat ruim over die acht jaar heen. Collega's noemen hem een toegewijde decaan voor wie de faculteit op nummer één staat, een harde werker, iemand die de lat hoog legt en 'een tikkeltje' last heeft van controledrang. Maar ben je gek, zo zou hij het zelf niet noemen.

Tekst: Wendy Degens

Foto: Jonathan Vos / bewerking Simone Golob

Toen hij in 2017 het stokje overnam van Hildegard Schneider veranderde hij de inrichting van de decanaatskamer rigoureuus. Zware en donkere houten meubelstukken eruit, moderne, lichte elementen erin. In het oog springen de oranje stoelen aan een witte tafel. Waar gaat de inboedel binnenkort naartoe? Naar de tweede verdieping van de Minderbroedersberg? Daar waar het college van bestuur zetelt, vragen we Jan Smits op de man af. Tijdens het interview, in januari, was het al geen publiek geheim meer dat collegevoorzitter Rianne Letschert waarschijnlijk een

ministerschap wachtte in het nieuwe kabinet en in de wandelgangen bij rechten werd gezegd dat Smits het stokje zou overnemen.

Observant vroeg voorafgaand aan het interview een aantal medewerkers uit de faculteit hoe zij de decaan hebben meegeemaakt, waar hij in uitblinkt en wat gemopper

opleverde. Een van hen zei: “Als je hem naar een collegevoorzitterschap vraagt, kijk dan even hoe hij reageert. Begint hij over een tuin en vogels, dan weet je dat hij er zin in heeft.”

VOLDOENING

Smits kruist zijn armen, een kleine grijns: “Er is volgens mij geen vacature.” Geen woord over een tuin of vogels. “Serieus, er is geen vacature.” Maar zie je het zitten om een universiteit te besturen? “Daar kan ik alleen een politiek correct antwoord op geven en dat wil je toch niet?” Nee.

(Bijna twee weken geleden werd bekend dat hij voor een half jaar de rol van rector op zich zal nemen; Pamela Habibović wordt per 1 maart de nieuwe tijdelijke collegevoorzitter, allemaal in afwachting van de integratie tussen het ziekenhuis en de universiteit.)

In 2017, aan het begin van zijn decanaat, was Smits resoluut: “Ik doe dit vier jaar en dan ga ik terug het onderzoek en onderwijs in.” Dat is mislukt. “Het is iets langer geworden, het besturen was leuk, nou ja, heel vaak ook niet leuk, maar ik vond het wel uitdagend. Een rare term, maar je kunt er veel voldoening uit halen om iets te betekenen voor anderen.” Toch vindt hij het nu echt goed geweest. “Ik heb er een artikel aan gewijd, over waarom het op een gegeven moment belangrijk is om op te stappen.”

Diezelfde middag belandt een pdf van *The*

Comparative Law and Economics of Term Limits for Academic Leadership in de e-mail. Hij deed onder andere onderzoek naar de termijnen van de laatste dertig decanen aan de tien Nederlandse rechtenfaculteiten. Gemiddeld zitten ze 5,4 jaar op hun post (deze Maastrichtse decaan haalt het gemiddelde behoorlijk omhoog met 8,5 jaar). Twee termijnen van vier jaar is het maximale, concludeert hij uit onderzoek naar leiderschap. Wie te lang ‘op het pluche zit’, komt te ver van de werkvloer af te staan. Wat Smits betreft, moeten leiders uit de faculteit komen (zijn opvolger Ronald Janse komt van de Open Universiteit) én ernaar terugkeren, schrijft hij. Maar is het wel te doen om terug te keren na zo'n lange tijd waarin hij de literatuur over zijn vakgebied, Europees privaatrecht, niet heeft kunnen bijhouden (want onmogelijk qua tijd)? “Ik vind het heerlijk om me te concentreren op één ding. Ik kan me niet meer voorstellen hoe het is om je één dag, laat staan een week lang op te sluiten om aan een artikel te werken. Ik ga zien of dat nog lukt, maar ik denk het wel.”

HARD ROEPEN

Smits liet er vanaf het begin geen gras over groeien: het onderwijs, vooral de Nederlandse juridische bachelor moest op de schop. Die trok al jaren veel minder studenten dan de Engelstalige European Law School en die onevenwichtige verhouding beviel hem niet. Daarbij vond hij dat Maastricht iets anders moest doen, in elk geval anders dan Tilburg, Nijmegen enzovoort. Een uniek onderwijsprogramma zou ook scholieren van buiten de provincie kunnen trekken, was de gedachte. De inhoud is inmiddels sterk aangepast en er is meer aandacht voor persoonlijke ontwikkeling door middel van een portfolio, maar het blijft slechts bij “een lichte groei”, concludeert hij. De Nederlandstalige bachelor mocht afgelopen september rekenen op ruim tweehonderd nieuwkomers. Het verschil met European Law School (numerus fixus van 550) is nog steeds erg fors. “Het gaat nooit helemaal zoals je van tevoren denkt. Je ziet, en lang niet alleen in Maastricht, dat de instroom regionaliseert. Wil je studenten trekken van ‘buiten’ dan moet je een unieke opleiding aanbieden. Een mooi voorbeeld is onze master forensica, criminologie en rechtspleging.” Dat de bachelor rechtsgeleerdheid ‘civiel effect’ moet opleveren en daardoor verplichte blokken bevat waarmee afgestudeerden toegang krijgen tot advocatuur, openbaar ministerie en rechterlijke macht beperkt de mate waarin je een curriculum kan omgooien. “Acht jaar geleden had ik het idee

dat je veel meer kunt doen, maar dat blijkt tegen te vallen.” Wel is hij blij dat de faculteit ook op onderzoeksgebied veel meer heeft ingezet op Nederlands recht.

WERKDRUK

Onder zijn leiding is het studentenaantal gegroeid met duizend en de stafomvang met ongeveer honderd fte. Tegelijkertijd ziet hij hoe de faculteit nog steeds gebukt gaat onder de werkdruk. “Het is een veelkoppig monster, we hebben er zeker oog voor, niet voor niets is er een grote groep docenten aangenomen.” Voor jonge universitair docenten kwamen er bovendien startersbeurzen waardoor de druk van de ketel ging. “Maar mensen maken het zichzelf vaak te moeilijk, ja, dat mag je opschrijven. We herhalen steeds opnieuw de boodschap dat het niet nodig is om tien publicaties per jaar te hebben. Het gaat om de kwaliteit van wat je doet. En als dat, naast onderwijs, één mooi artikel is, dan is dat oké. Toch zijn mensen altijd geneigd meer te doen.” Geven leidinggevenden niet het goede voorbeeld? “Dat zou kunnen. Het is frustrerend: je kunt dingen tig keer roepen, het komt niet over.”

VEILIG

Smits is “een decaan die ik nooit heb horen klagen over hoe druk zijn baan is”, liet een van de stafleden bij rechten aan *Observant* weten. “Hij is een keiharde werker.” Ook anderen prijzen hem om zijn toewijding: “Hij is er altijd”, “zeer benaderbaar”, “geïnteresseerd in hoe het met je gaat”. En: “Een bestuurder die om advies en hulp durft te vragen”, “hij legt de lat voor zichzelf én anderen hoog”. Heeft Smits geprobeerd de lat lager te leggen? “Dat kan ik niet. Het komt voort uit een, nou ja, controledrang is te veel gezegd, want het ligt eraan waarover het gaat. Ik geef veel vrijheid en vertrouwen als het om inhoudelijke zaken in onderwijs en onderzoek gaat. Maar het creëren van voorwaarden om dat goed te kunnen doen, vind ik de taak van de decaan, van het hele faculteitsbestuur. En ja, daar ben ik veel meer *hands on*. Ook als het gaat om het oplossen van problemen.” Hij doelt vooral op sociale veiligheidsthema's. “Het is heel goed dat er zoveel aandacht voor is en je moet ingrijpen als er iets aan de hand is, maar ik vind het moeilijk dat soms ten onrechte die kaart wordt getrokken. ‘Ik voel me onveilig’, horen we te vaak.”

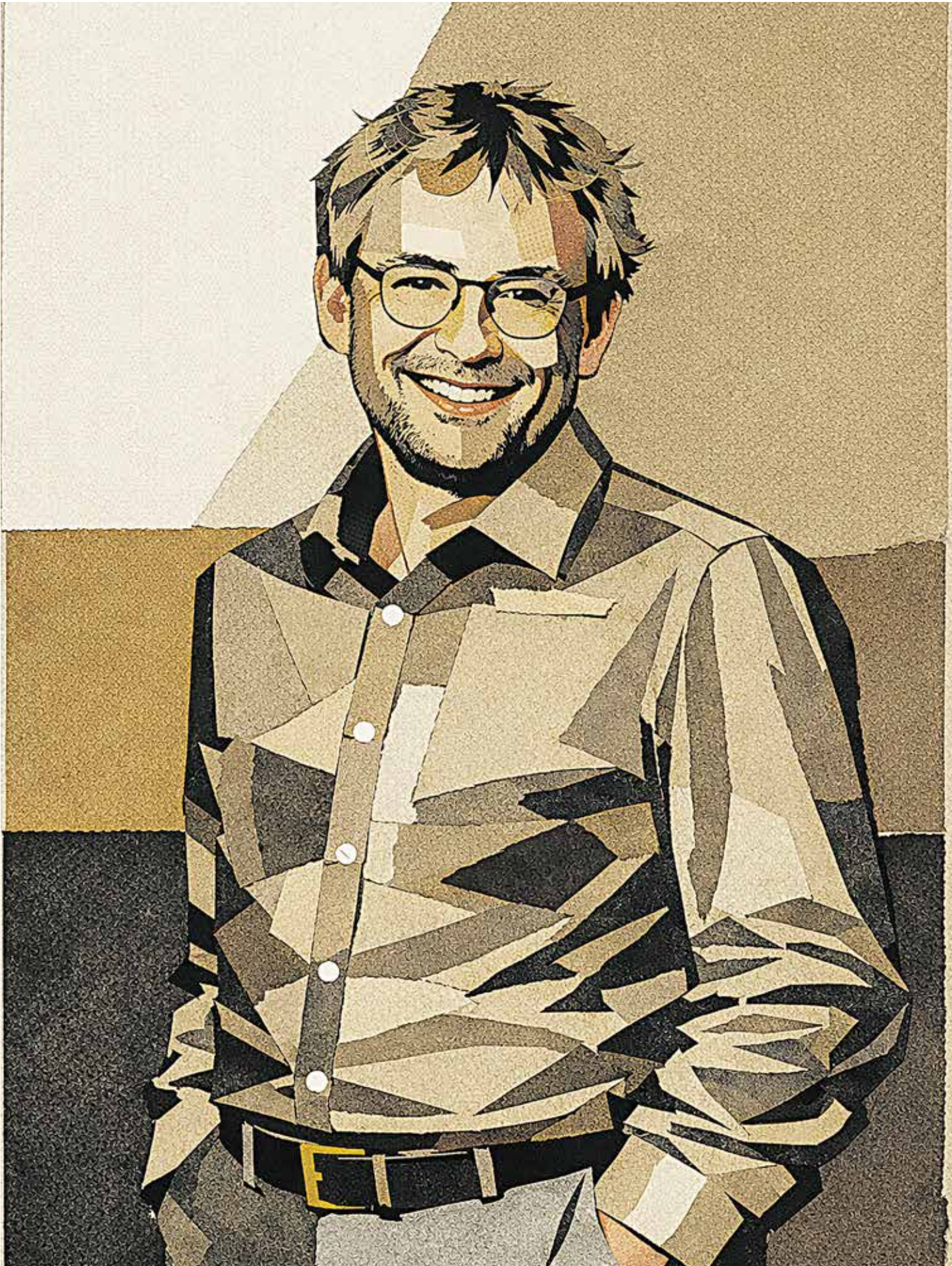
HIËRARCHIE

Erkennen en Waarderen, het landelijke programma waarbij onderzoekers niet alleen meer worden beoordeeld op publicaties, maar ook op hun inzet in het onderwijs, impact of leiderschap, omarmt Smits volledig. “Het is heel goed dat het anders gaat dan voorheen. Was je vroeger opleidingsdirecteur dan werd gezegd: ‘Als je stappen wilt maken, moet je eerst terug het onderzoek in en publiceren’. Dan erken je niet wat iemand doet voor een faculteit.” Als het aan hem ligt, wordt iedereen professor na een promotie, zoals in Vlaanderen. In februari 2023 schreef hij er in de *NRC* een opiniestuk over. Volgens hem schieten we niets op met het hiërarchische stelsel op universiteiten. “Het leidt alleen maar tot frustratie bij mensen die om de een of andere reden niet worden bevorderd.”

DEMONSTREREN

‘Iedereen professor’ was niet het enige opinieartikel tijdens zijn decanaat. In *Observant* sprak hij zich in april 2022 uit nadat de website van het universiteitsblad door een DDos-aanval was platgelegd. Die actie volgde op een artikel over gratis menstratieproducten waarin stond dat vrouwen menstrueren. Er had ‘mensen menstrueren’ moeten staan, vond

“Het besturen was leuk, nou ja, heel vaak ook niet leuk, maar ik vond het wel uitdagend”

*“Als ik iets belangrijk vind,
laat ik me niet tegenhouden om
mijn mening te geven”*

onder andere Feminists of Maastricht. *Observant* lag onder vuur en werd transfoob genoemd. Smits veroordeelde in zijn opinie het stilzwijgen van het incident in de universiteitsraad. Volgens hem mag je verwachten dat academici, zeker de medezeggenschap, de aanval op de vrijheid van meningsuiting keihard afwijzen. Voelde hij zich als decaan niet geremd om zijn mening te verkondigen? “Als ik iets belangrijk vind, laat ik me niet tegenhouden.” Nooit? Bij de pro-Palestijnse demonstraties ligt dat anders, geeft hij toe. Hij zoekt naar woorden, wil zich voorzichtig uitdrukken. “Het is een ingewikkeld thema. De reden waarom ik als decaan terughoudend ben, is dezelfde als die van het college van bestuur: je wilt niet de vrije gedachtevorming belemmeren. Het is een onderwerp waar binnen de universiteit verschillende meningen over bestaan. Demonstreren is prima, dat kun je ervaren als overlast, was het soms ook, maar prima om dat toe te staan

zolang er geen dingen kapot worden gemaakt. Van de bekladding van de toiletten hebben we aangifte gedaan bij de politie, dat is vandalisme. Er zijn collega’s die dat raar vinden en zeggen: ‘We hebben toch wel andere prioriteiten?’. Toen de emoties internationaal en nationaal hoog opliepen, heb ik een bijeenkomst georganiseerd in de faculteit over de vraag ‘hoe willen we hiermee omgaan’. Die was beladen, maar iedereen heeft zich kunnen uitspreken. Ik wilde ook graag met de demonstranten om tafel, maar die zeiden: ‘We hebben genoeg gepraat. Nou, in elk geval niet met mij.’

SOCIALE ADVOCATUUR

Opvolger decaan Ronald Janse gaat zijn eigen koers uitstippelen – “moet hij vooral ook doen” – maar zijn er dingen waar Smits nog even aan had willen (door) sleutelen? “AI. Voor de hand liggend, maar wel heel belangrijk.” Ook zou de opleiding wat hem betreft aan de slag mogen met sociale advocatuur, een wens van het ministerie van Justitie. “Het is een beetje dubbel. Het is uitgekleeft door het ministerie zelf en nu krijgen juridische faculteiten de opdracht om mensen op te leiden die die richting uit gaan. Maar ik ben voorstander.”

nieuws

“De escalatieladder wordt feitelijk uitgehold”

Vervolg van pagina 3

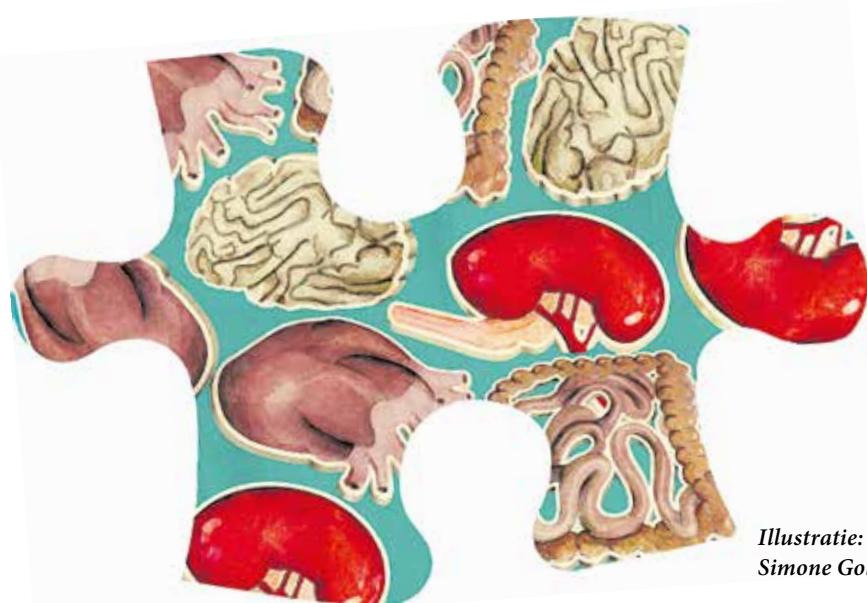
wordt meer over geklaagd, onder andere in zowat alle faculteitsraden waar *Observant* de afgelopen tijd bij aanschoof. Is zo'n dubbelrol wenselijk? Is het juridisch mogelijk? Daar zetten ook de directeuren van de onderzoeksinstituten vraagtekens bij. Wat als er problemen zijn en men hogerop wil (dus naar het centrale college) om in beroep te gaan? Dan ontmoeten ze daar een en dezelfde persoon: de ziekenhuisbaas. De interne *checks and balances* komen daarmee onder druk te staan, de escalatieladder “wordt feitelijk uitgehold”, menen de briefschrijvers. Om het nog maar niet te hebben over de zwaarte van de banen. Kunnen die wel met genoeg aandacht, onafhankelijkheid en kwaliteit worden uitgeoefend, vragen ze zich af.

Vicevoorzitter

Verder stellen de instituutdirecteuren voor om van de FHML-decaan geen ‘onbelangrijke’ vicevoorzitter te maken in het MUMC, zoals nu in de plannen staat, maar co-voorzitter (samen met de ziekenhuisbaas, net zoals in het centrale bestuurscollege). Die gelijkwaardigheid is een *must* volgens de directeuren als je zegt dat je “gezamenlijk” wenst te beslissen en “samen sterker” wil worden.

Een ander punt: in een belangrijk overlegorgaan (het zogeheten GMO, het geïntegreerd MUMC+-overleg) loopt de academische inbreng alleen via de vicedecaan onderwijs; de onderzoekers moeten daarin een veel zwaardere stem krijgen, vinden de directeuren.

Als laatste gaat het over de financiën. Ze beklagen zich subtiel, maar in niet mis te verstane woorden over het feit dat een deel van de onderliggende financiële stukken niet is

Illustratie:
Simone Golob

gedeeld met de gemeenschap. Hoe lopen de geldstromen en wat zijn de financiële gevolgen voor zorg, onderwijs en onderzoek?

Overigens zijn de directeuren niet principieel tegen de integratie. Ze staan “in beginsel positief” ertegenover, ze hebben oog “voor de verdere ontwikkeling en versterking van beide instellingen”.

Geconsulteerd

Blijft de vraag waarom deze brief in dit stadium van de plannen is verstuurd. Zijn deze directeuren, toch geen onbelangrijke mensen binnen de faculteit, dan niet geconsulteerd in de afgelopen maanden? Of is hen wel om advies gevraagd, maar is daar onvoldoende mee gedaan? Bij het ter perse gaan van *Observant* is daar nog geen antwoord op gekomen. De universiteitsraad boog zich woensdag 25

februari in een openbare vergadering over de integratie. Of ze dan al hebben gestemd, is maar zeer de vraag. De FHML-raad buigt zich er (opnieuw) over in maart.

Wendy Degens

Wil je meer lezen over wat er in grote lijnen wordt voorgesteld door de bestuurders, over hoe er in verschillende faculteitsraden over het thema is gesproken de afgelopen tijd, welke negen vragen over de integratie we als redactie hebben voorgelegd aan experts? Ga dan naar ons online dossier.

TE KOOP

**KARAKTERVOL
MONUMENT IN HARTJE
WYCK**

**WYCKER GRACHTSTRAAT 7
6221CT MAASTRICHT**
met o.a. vijf kamers, in pandige
garage, keuken, bijkeuken en
zeer ruime stadstuin met
tuinhuis

+31 6 29 73 17 63

PODCAST

OBSERVANT

HET AUDIOZUSJE VAN HET WEEKBLAD
VAN DE UNIVERSITEIT MAASTRICHT,
waarin we je bijpraten over wetenswaardigheden,
bijzonderheden en nieuws over de universiteit
en het studentenleven.

colofon

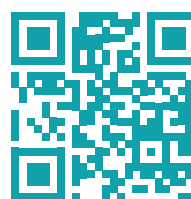
Redactie Wendy Degens (hoofdredacteur),
Deborah Blekkenhorst, Peter Doorakkers,
Cleo Freriks, Riki Janssen, Stefan Moens
(financieel medewerker), Dennis Vaendel
Telefoon 043 3885390

E-mail observant@maastrichtuniversity.nl

Website www.observantonline.nl

Aan dit nummer werkten mee Wammes
Bos, Sander Jansen, Sally Wyatt *Ontwerp en
illustraties* Simone Golob *Vertalingen* Maud
Bovelander, Susanna MacDaniel *Druk*

Janssen/Pers Gennep
Advertenties
Zie alle info onder het
kopje ‘service’
op onze site.

DE MEDEDELINGEN VAN DE UNIVERSITEIT, FACULTEITEN,
SERVICECENTRA EN STUDENTEN- ORGANISATIES ZIJN TE VINDEN OP
WWW.OBSERVANTONLINE.NL